

PAUL AUSTER

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: ΙΩΑΝΝΑ ΗΛΙΑΔΗ

Mr. VERTIGO

1

ΗΜΟΥΝ ΔΩΔΕΚΑ ΧΡΟΝΩΝ την πρώτη φορά που περπάτησα πάνω στο νερό. Αυτός που μου δίδαξε πώς να το κάνω ήταν ένας άντρας με μαύρα ρούχα, και δεν πρόκειται να παραστήσω ότι έμαθα το κόλπο από τη μια στιγμή στην άλλη. Ο Δάσκαλος Γεχούντι με βρήκε όταν ήμουν εννιά χρονών, ένα ορφανό αγόρι που ζητιάνευε για πενταροδεκάρες στους δρόμους του Σεντ Λούις, και δούλεψε μαζί μου αδιάκοπα επί τρία χρόνια προτού με αφήσει να δείξω τις ικανότητές μου δημοσίως. Αυτό έγινε το 1927, τη χρονιά του Μπέιμπ Ρουθ και του Τσαρλς Λίντμπεργκ, ακριβώς τη χρονιά που η νύχτα άρχισε να σκεπάζει τον κόσμο για πάντα. Συνέχισα ως και λίγες ημέρες πριν από το κραχ του Οκτωβρίου, και αυτό που κατάφερα ήταν πιο σπουδαίο απ' οτιδήποτε θα μπορούσαν να έχουν ονειρευτεί εκείνοι οι δύο κύριοι. Κατάφερα αυτό που κανένας Αμερικανός δεν είχε καταφέρει πριν από μένα, αυτό που κανένας δεν κατάφερε ποτέ από τότε.

Ο Δάσκαλος Γεχούντι με διάλεξε επειδή ήμουν ο πιο μικρόσωμος, ο πιο βρόμικος, ο πιο εξαθλιωμένος. «Δεν είσαι καλύτερος από ζώο» μου είπε «ένα ανθρώπινο τίποτα». Αυτά ήταν τα πρώτα του λόγια, και παρότι έχουν περάσει εξήντα οχτώ χρόνια από τη νύχτα εκείνη, είναι λες κι εξακολουθώ ν' ακούω τις λέξεις να βγαίνουν από το στόμα του. «Δεν είσαι καλύτερος από ζώο.

Αν μείνεις εδώ, θα 'χεις πεθάνει προτού βγει ο χειμώνας. Αν έρθεις μαζί μου, θα σου μάθω πώς να πετάς».

«Δεν ξέρω κανέναν που να πετάει, ρε θείο» απάντησα. «Αυτό το κάνουν τα πουλιά, κι εγώ μα την πίστη μου μόνο πουλί δεν είμαι».

«Δεν ξέρεις τι σου γίνεται» είπε ο Δάσκαλος Γεχούντι. «Δεν καταλαβαίνεις τίποτα, επειδή είσαι ένα τίποτα. Αν δεν σου έχω μάθει να πετάς ως τα δέκατα τρίτα γενέθλιά σου, πάρε μου το κεφάλι με το τσεκούρι. Θα σου το δώσω και γραπτώς άμα θέλεις. Αν αποτύχω να πραγματοποιήσω την υπόσχεσή μου, η μοίρα μου θα είναι στα χέρια σου».

Ήταν ένα σαββατόβραδο αρχές Νοέμβρη, και στεκόμασταν μπροστά από το Παρανταίξ Καφέ, ένα φίνο καταγώγιο του κέντρου με έγχρωμη τζαζ ορχήστρα και κορίτσια που πουλούσαν τσιγάρα φορώντας διάφανα φορέματα. Άραξα εκεί τριγύρω τα Σαββατοκύριακα, απλώνοντας την παλάμη και κάνοντας θελήματα και σταματώντας ταξί για τους λεφτάδες. Στην αρχή απλώς πέρασα τον Δάσκαλο Γεχούντι για άλλον ένα μεθυσμένο, για κανέναν πλούσιο μπεκρή που τρέκλιζε μες στη νύχτα με το μαύρο σμόκιν και το μεταξωτό του ημίψηλο. Η προφορά του ήταν παράξενη, κι έτσι συμπεράνα ότι ήταν ξένος στην πόλη, αλλά δεν έδωσα παραπάνω σημασία. Οι πιωμένοι λένε ανοησίες, και τούτη η ιστορία περί πετάγματος δεν ακουγόταν πιο ανόητη από πολλές άλλες.

«Αν ανέβεις πολύ ψηλά στα σύννεφα» είπα «μπορεί να σπάσεις τον σβέρκο σου κατεβαίνοντας».

«Θα μιλήσουμε περί τεχνικής αργότερα» είπε ο δάσκαλος. «Δεν είναι μια ικανότητα που μαθαίνεται εύκολα, αλλά αν μ' ακούς κι ακολουθείς τις οδηγίες μου, θα γίνουμε κι οι δύο εκατομμυριούχοι».

«Εσύ είσαι ήδη εκατομμυριούχος» είπα. «Εμένα τι με χρειάζεται;»

«Σε χρειάζομαι, μικρέ άθλιε νταή μου, επειδή κι ανάποδα να με γυρίσεις είναι ζήτημα αν θα πέσουν δυο δεκάρες. Μπορεί εσένα να σου φαίνομαι για μεγαλοκαρχαρίας, αλλά μόνο επειδή το κεφάλι σου είναι γεμάτο άχυρα. Άκουσέ με προσεκτικά. Σου προσφέρω την ευκαιρία της ζωής σου, αλλά θα την προσφέρω μόνο μια φορά. Έχω κράτηση για την πρωινή ταχεία των έξι και μισή, κι αν δεν σηκώσεις το κουφάρι σου ν' ανέβεις σ' αυτό το τρένο, τούτη είναι η τελευταία φορά που με βλέπεις».

«Ακόμη δεν απάντησες στην ερώτησή μου» είπα.

«Είσαι η απάντηση στις προσευχές μου, αγόρι μου. Γι' αυτό σε θέλω. Επειδή έχεις το χάρισμα».

«Τι χάρισμα; Δεν έχω κανένα χάρισμα. Κι ακόμα κι αν είχα, από πού κι ως πού θα το 'ξερες εσύ, κυρ Ψαλιδόκωλε; Ένα λεπτό έχουμε μόνο που αρχίσαμε να μιλάμε».

«Πάλι έξω πέφτεις» είπε ο Δάσκαλος Γεχούντι. «Σε παρακολουθώ μια βδομάδα τώρα. Κι αν νομίζεις ότι η θεία κι ο θεός σου θα λυπηθούν έτσι και φύγεις, τότε δεν έχεις ιδέα με ποιους ζούσες τα τελευταία τέσσερα χρόνια».

«Η θεία κι ο θεός μου» είπα, συνειδητοποιώντας ξαφνικά πως τούτος ο άντρας διόλου δεν ήταν ο συνηθισμένος μπεκρής του σαββατόβραδου, μα κάτι χειρότερο, κάποιος από κείνους που μαζεύουν τα αλητάκια από τους δρόμους ή μπάτσος, και για ένα ήμουνα σίγουρος έτσι όπως στεκόμουν εκεί, την είχα βάψει για τα καλά.

«Ο θεός σου, ο Σλιμ, είναι το κάτι άλλο» συνέχισε ο δάσκαλος, με την άνεσή του τώρα που είχε την προσοχή μου. «Ποτέ δεν φανταζόμουν ότι ένας αμερικανός πολίτης θα μπορούσε να είναι τόσο ηλίθιος. Δεν φτάνει που βρομάει, είναι και στριμμένος και κακάσχημος αποπάνω. Δεν είναι ν' απορεί κανείς που εξελίχτηκες σε τέτοιο αλητάμπουρα. Είχαμε μια μεγάλη συζήτηση σήμερα το πρωί, ο θεός σου κι εγώ, και είναι πρόθυμος

να σε απαρνηθεί χωρίς ν' αλλάξει χέρι ούτε δεκάρα. Φαντάσου, μικρέ. Δεν χρειάστηκε ούτε καν να πληρώσω για την αφεντιά σου. Και κείνη η πλαδαρή γουρούνα, την οποία αποκαλεί σύζυγό του, απλώς καθόταν εκεί και δεν άνοιξε μια φορά το στόμα της να πει μια λέξη προς υπεράσπισή σου. Αν αυτοί οι δύο είναι όλη κι όλη η οικογένεια που έχεις, θα 'σαι τυχερός να τους ξεφορτωθείς. Η απόφαση είναι δική σου, αλλά ακόμα κι αν απορρίψεις την πρότασή μου, ίσως να μην είναι και τόσο καλή ιδέα να γυρίσεις εκεί. Θα πάρουν μεγάλη απογοήτευση αν σε ξαναδούν, αυτό να το ξέρεις. Σχεδόν θα πέσουν ξεροί απ' τη στενοχώρια, αν με πιάνεις».

Μπορεί να ήμουν αζώο, αλλά ακόμα και το ταπεινότερο ζώο έχει αισθήματα, και όταν ο δάσκαλος μου ξεφούρνισε τούτα τα νέα, αισθάνθηκα λες κι είχα φάει μπουνιά. Ο θεός Σλιμ και η θεία Πεγκ δεν ήταν και τίποτα κελεπούρια, αλλά το σπίτι τους ήταν το μέρος όπου ζούσα, και όταν έμαθα ότι ήμουν ανεπιθύμητος πάγωσα. Μόλις τα εννιά είχα κλείσει· όσο σκληρός κι αν ήμουν για την ηλικία μου, δεν ήμουν ούτε κατά διάνοια αυτό που παρίσταναν, και αν την ώρα εκείνη ο δάσκαλος δεν με κοίταζε με τα σκούρα του μάτια, πιθανότατα θα είχα πατήσει τα κλάματα ακριβώς εκεί μες στον δρόμο.

Τώρα που ξαναφέρνω στον νου μου τη νύχτα εκείνη, εξακολουθώ να μην είμαι σίγουρος αν μου έλεγε την αλήθεια ή όχι. Ίσως να είχε μιλήσει στη θεία και τον θείο μου, από την άλλη, όμως, ίσως και να ήταν παραμύθι όλο αυτό. Δεν αμφιβάλλω ότι τους είχε δει –τους είχε περιγράψει στην εντέλεια–, ξέροντας όμως τον θείο μου, δυσκολεύομαι να πιστέψω πως θα με άφηνε να φύγω χωρίς να βγάλει λίγο παραδάκι από τη συμφωνία. Δεν λέω ότι ο Δάσκαλος Γεχούντι τον έριξε, μα δεδομένων όσων συνέβησαν αργότερα, δεν χωράει αμφιβολία ότι το κάθαρμα θα αισθάνθηκε αδικημένο, δικαιολογημένα ή όχι. Δεν θα σπατα-

λήσω τον χρόνο μου προσπαθώντας να βγάλω άκρη μ' αυτό τώρα. Η ουσία είναι ότι πίστεψα αυτά που μου είπε ο δάσκαλος, και τώρα που πέρασαν τα χρόνια τούτο είναι το μόνο που αξίζει να ειπωθεί. Με έπεισε ότι δεν μπορούσα να γυρίσω στο σπίτι, και μόλις το δέχτηκα αυτό, δεν μου καιγόταν πια καρφί για τον εαυτό μου. Μάλλον έτσι ήθελε να νιώσω – εντελώς μπερδεμένος και χαμένος. Όταν δεν βλέπεις κανέναν λόγο να συνεχίσεις να ζεις, δεν νοιάζεσαι και πολύ τι θα σου συμβεί. Δες στον εαυτό σου ότι θες να πεθάνεις, και τότε ανακαλύπτεις ότι είσαι έτοιμος για όλα – ακόμα και για μια τρέλα, όπως το να εξαφανιστείς μες στη νύχτα με έναν άγνωστο.

«Εντάξει, κύριος» είπα, χαμηλώνοντας τη φωνή μου κάνα δυο οκτάβες και ρίχνοντάς του την καλύτερη δολοφονική ματιά μου, «είμαστε σύμφωνοι. Αλλά έτσι και δεν μου ξηγηθείς σωστά, αποχαιρέτα το το κεφαλάκι σου. Μπορεί να είμαι μικρός, αλλά δεν αφήνω ποτέ κανέναν να ξεχάσει την υπόσχεση που μου έδωσε».

Ήταν σκοτάδι ακόμη όταν ανεβήκαμε στο τρένο. Ταξιδέψαμε δυτικά μες στο ξημέρωμα, διασχίζοντας την πολιτεία του Μιζούρι καθώς το αχνό φως του Νοέμβρη πάσχιζε να σκάσει μέσα από τα σύννεφα. Δεν είχα φύγει από το Σεντ Λούις από την ημέρα που έθαψαν τη μητέρα μου, και ήταν ζοφερός ο κόσμος που ανακάλυπτα εκείνο το πρωί: γκρίζος και άγονος, γεμάτος ατελείωτα λιβάδια με μαραμένους μίσχους καλαμποκιών να μας κυκλώνουν κι από τις δυο πλευρές. Με το τρένο να ξεφυσά, φτάσαμε στο Κάνσας Σίτι λίγο μετά το μεσημέρι, μα όλες τις ώρες που περάσαμε μαζί ο Δάσκαλος Γεχούντι δεν πρέπει να μου είπε πάνω από τρεις τέσσερις κουβέντες. Την περισσότερη ώρα κοιμόταν, με το κεφάλι του να γέρνει και το καπέλο του κατεβασμένο πάνω από το πρόσωπό του, αλλά εγώ ήμουν πολύ φοβισμένος για να κάνω οτιδήποτε παρεκτός του να κοι-

τάζω έξω από το παράθυρο και να βλέπω τη χώρα να γλιστράει πίσω μου καθώς αναλογιζόμουν πού είχα μπλέξει. Τα φιλαράκια μου στο Σεντ Λούις με είχαν προειδοποιήσει για τύπους σαν τον Δάσκαλο Γεχούντι: μοναχικούς πλάνητες με μοχθηρούς σκοπούς, διεστραμμένους που τριγύριζαν εδώ κι εκεί αναζητώντας νεαρά αγόρια να τους κάνουν τα γούστα. Δεν έφτανε που τον φανταζόμουν να μου βγάξει τα ρούχα και να με αγγίζει εκεί όπου δεν ήθελα να με αγγίξει, ήταν και που αυτό φάνταζε μηδαμινό μπροστά στους άλλους φόβους που σφυροκοπούσαν το κεφάλι μου. Είχα ακούσει για ένα αγόρι που ακολούθησε έναν άγνωστο και κανείς δεν ξανάμαθε ποτέ τίποτα γι' αυτό. Αργότερα, ο άντρας ομολόγησε ότι είχε τεμαχίσει το παλικάρακι σε μικρά κομμάτια και το είχε βράσει για βραδινό. Ένα άλλο αγόρι το είχαν αλυσοδέσει στον τοίχο ενός σκοτεινού κελαριού και δεν του έδιναν τίποτα να φάει εκτός από ψωμί και νερό επί έξι μήνες. Έναν άλλο, πάλι, τον είχαν γδάρει ζωντανό. Τώρα που είχα τον χρόνο να συλλογιστώ τι είχα κάνει, υπέθετα πως δεν ήταν απίθανο να υποστώ παρόμοια μεταχείριση κι εγώ ο ίδιος. Είχα αφεθεί να πέσω στα νύχια ενός τέρατος, κι αν ο Γεχούντι αποδεικνυόταν έστω και κατά το ήμισυ τόσο τρομακτικός όσο έδειχνε, το πιο πιθανό ήταν να μην ξανάβλεπα άλλη μέρα να ξημερώνει.

Κατεβήκαμε από το τρένο και αρχίσαμε να προχωρούμε στην πλατφόρμα, ελισσόμενοι αργά ανάμεσα στο πλήθος. «Πεινάω» είπα, τραβώντας το πανωφόρι του Δασκάλου Γεχούντι. «Αν δεν μου βρεις κάτι να φάω αυτή τη στιγμή, θα σε καρφώσω στον πρώτο μπασκίνα που θα δω».

«Τι έγινε με το μήλο που σου έδωσα;» είπε.

«Το ξαπόστειλα από το παράθυρο του τρένου».

«Α, δεν μας αρέσουν και πολύ τα μήλα, ε; Και το σάντουιτς με το χοιρινό; Για να μη μιλήσω για το τηγανητό μπουτί κοτόπουλο και το σακούλι με τα ντόνατ».

«Τα ξαπόστειλα όλα. Δεν περίμενες, βέβαια, πως θα 'τρώγα τις αηδίες που μου 'δωσες».

«Και γιατί όχι, μικρέ; Όποιος δεν τρώει ξαρώνει και θα πεθάνει. Όλοι το ξέρουν αυτό».

«Τουλάχιστον μ' αυτό τον τρόπο πεθαίνεις αργά. Μα έτσι και φας τίποτα δηλητηριασμένο, τα τινάζεις επιτόπου».

Πρώτη φορά από τη στιγμή που τον γνώρισα, ο Δάσκαλος Γεχούντι έσκασε ένα χαμόγελο. Πιστεύω μάλιστα πως γέλασε κióλας. «Δες ότι δεν μ' εμπιστεύεσαι, αυτό είναι;»

«Βουλωμένο γράμμα διαβάζεις. Δεν θα σ' εμπιστευόμουν, που ο κόσμος να 'ρχόταν ανάποδα».

«Χαλάρωσε, τσιλιβήθρα» είπε ο δάσκαλος χτυπώντας με χαϊδευτικά στον ώμο. «Είσαι η επένδυσή μου, το ξέχασες; Δεν θα πείραζα ούτε τρίχα απ' τα μαλλιά σου».

Τούτα ήταν απλώς λόγια καταπώς το 'βλεπα εγώ, και δεν ήμουν τόσο βλάκας ώστε να χάψω αυτού του είδους τις γαλιφιές. Τότε όμως ο Δάσκαλος Γεχούντι έβαλε το χέρι στην τσέπη του, έβγαλε ένα κολλαριστό χαρτονόμισμα του ενός δολαρίου και μου το κοπάνησε στην παλάμη. «Βλέπεις αυτό το εστιατόριο εκεί πέρα;» είπε δείχνοντας προς ένα μαγειρείο καταμεσής του σταθμού. «Τράβα μέσα και παράγγειλε ό,τι θες για να γεμίσεις την κοιλιά σου. Θα σε περιμένω εδώ έξω».

«Εσύ δεν θα φας; Έχεις τίποτα εναντίον της μάσας;»

«Μην ανησυχείς για μένα» απάντησε ο Δάσκαλος Γεχούντι. «Το στομάχι μου βολεύεται κι από μόνο του». Τότε, ακριβώς ενώ έκανα να φύγω, πρόσθεσε: «Μια συμβουλή, σπóρε. Σε περίπτωση που σχεδιάζεις να το σκάσεις, τώρα είναι η κατάλληλη ώρα. Και μη νοιάζεσαι για το δολάριο. Κράτα το για τον κόπο σου».

Προχώρησα και μπήκα στο εστιατόριο μόνος, νιώθοντας ελαφρώς καθησυχασμένος από τις τελευταίες αυτές κουβέντες. Αν είχε κάποιον κακό σκοπό, γιατί να μου προσφέρει την ευκαιρία

να το σκάσω; Κάθισα στον πάγκο και ζήτησα να μου φέρουν την προσφορά της ημέρας και ένα αναψυκτικό με σαρσαπαρίλλα. Όσοπου να ανοιγοκλείσω τα μάτια μου, ο σερβιτόρος έσπρωξε μπροστά μου ένα βουνό από κορνμπίφ με λάχανο. Ήταν το μεγαλύτερο γεύμα που είχα αντικρίσει ποτέ, ένα πιάτο μεγάλο σαν το Σπόρτσμαν Παρκ στο Σεντ Λούις, και το καταβρόχθισα όλο, μαζί με δυο φέτες ψωμί και ένα δεύτερο μπουκάλι σαρσαπαρίλλα. Τίποτα δεν μπορεί να συγκριθεί με την αίσθηση ευεξίας που με κατέκλυσε σ' εκείνο τον βρομερό πάγκο. Με το που γέμισε η κοιλιά μου, αισθάνθηκα αήττητος, θαρρείς και τίποτα δεν μπορούσε να με βλάψει ποτέ ξανά. Το επιστεγάσμα ήρθε όταν έβγαλα το δολάριο από την τσέπη μου για να τακτοποιήσω τον λογαριασμό. Η σούμα για όλα αυτά έφτασε μόλις τα σαράντα πέντε σεντς, ακόμα κι αφότου πρόσθεσα πέντε σεντς φιλοδώρημα για τον σερβιτόρο, κι έτσι έμεινα με ρέστα πενήντα σεντς. Στις μέρες μας μπορεί να μη φαίνονται πολλά, αλλά τον καιρό εκείνο μισό δολάριο αντιπροσώπευε για μένα ολόκληρη περιουσία. Αυτή είναι η ευκαιρία μου να φύγω, είπα μέσα μου, ρίχνοντας μια ματιά γύρω μου καθώς σηκώνόμουν από το σκαμπό μου. Θα ξεγλιστρήσω από την πλαϊνή πόρτα, και ο άντρας με τα μαύρα δεν θα ξέρει από πού του 'ρθε. Ωστόσο δεν το έκανα, και από την επιλογή αυτή εξαρτήθηκε ολόκληρη η ιστορία της ζωής μου. Επέστρεψα στο σημείο όπου με περίμενε ο δάσκαλος, επειδή είχε υποσχεθεί να με κάνει εκατομμυριούχο. Εκείνα τα πενήντα σεντς με έπεισαν ότι ίσως άξιζε τον κόπο να δω αν υπήρχε αλήθεια στα παχιά του λόγια.

Στη συνέχεια πήραμε ένα άλλο τρένο, κι έπειτα ένα τρίτο πλησιάζοντας προς το τέλος του ταξιδιού, που μας έβγαλε στην πόλη Τσιμπόλα στις επτά το ίδιο βράδυ. Όσο σιωπηλός είχε παραμείνει όλο το πρωί, άλλο τόσο ο Δάσκαλος Γεχούντι δεν έβαλε γλώσσα μέσα του την υπόλοιπη μέρα. Είχα ήδη αρχίσει να

μαθαίνω πως δεν έπρεπε να βγάλω συμπεράσματα σχετικά με το τι επρόκειτο ή δεν επρόκειτο να κάνει αυτός ο άνθρωπος. Πάνω που νόμιζες ότι τον είχες καταλάβει, πήγαινε κι έκανε ακριβώς το αντίθετο απ' αυτό που περίμενες.

«Μπορείς να με λες Δάσκαλο Γεχούντι» μου είπε, αποκαλύπτοντάς μου πρώτη φορά το όνομά του. «Αν το προτιμάς, μπορείς επίσης να με φωνάζεις δάσκαλο για συντομία. Ποτέ μα ποτέ, όμως, σε καμία περίπτωση, δεν θα με πεις Γεχούντι. Συνεννοηθήκαμε;»

«Αυτό είναι το βαπτιστικό σου» είπα «ή το διάλεξες μόνος σου το παρατσούκλι;».

«Δεν χρειάζεται να γνωρίζεις το πραγματικό μου όνομα. Το Δάσκαλος Γεχούντι αρκεί».

«Εντάξει λοιπόν, εμένα με λένε Γουόλτερ. Γουόλτερ Κλέρμπορν Ρόουλι. Αλλά μπορείς να με φωνάζεις Γουόλτ».

«Θα σε φωνάζω όπως μου κάνει κέφι. Αν μου έρθει να σε πω Σκουλήκι, θα σε πω Σκουλήκι. Αν μου έρθει να σε πω Γουρούνι, θα σε πω Γουρούνι. Έγινε κατανοητός;»

«Μα την πίστη μου, κύριος, δεν καταλαβαίνω λέξη απ' όσα λες».

«Ούτε πρόκειται ν' ανεχτώ ψέματα και δολιότητες. Απαγορεύονται οι δικαιολογίες, τα παράπονα, οι αγένειες. Μόλις πάρεις μπρος, θα είσαι το πιο ευτυχισμένο αγόρι στον κόσμο».

«Ναι, καλά. Κι αν η γιαγιά μου είχε καρούλια, θα ήτανε πατίνι».

«Την ξέρω την ιστορία σου, μικρέ μου. Δεν χρειάζεται λοιπόν να τα φουσκώσεις για χάρη μου. Ξέρω για τον μπαμπά σου, πώς έσκασε από τις αναθυμιάσεις στο Βέλγιο το '17. Και ξέρω και για

¹ Εδώ ο συγγραφέας παίζει με το επίθετο του ήρωα (Clairborne) και τη μετοχή aïrborne, εν πτήση, δηλαδή, αυτός που μεταφέρεται με τον αέρα.

τη μάνα σου, πώς ψωνιζόταν στο Ανατολικό Σεντ Λούις για ένα δολάριο το κεφάλι, και τι της συνέβη πριν από τεσσεράμισι χρόνια όταν εκείνος ο τρελός μπάτσος έστρεψε πάνω της το περίστροφό του και της τίναξε τα μυαλά στον αέρα. Μη νομίζεις πως δεν σε λυπάμαι, μικρέ, αλλά το ν' αποφεύγεις την αλήθεια δεν θα σε βγάλει πουθενά όταν έχεις να κάνεις μαζί μου».

«Εντάξει, κύριε εξυπνάκια. Αφού έχεις όλες τις απαντήσεις, γιατί χαλάς το σάλιο σου να μου λες πράγματα που ήδη ξέρεις;»

«Επειδή εξακολουθείς να μην πιστεύεις λέξη απ' όσα σου είπα. Νομίζεις ότι όλα αυτά περί πετάγματος είναι λόγια του αέρα. Θα δουλέψεις σκληρά, Γουόλτ, σκληρότερα απ' ό,τι δούλεψες ποτέ στη ζωή σου, και σχεδόν δεν θα υπάρχει μέρα που δεν θα θέλεις να τα παρατήσεις, αλλά αν μ' εμπιστευτείς και επιμείνεις, σε λίγα χρόνια θα ξέρεις να πετάς. Σ' το ορκίζομαι. Θα ξέρεις πώς να υψώνεσαι από το έδαφος και να πετάς στον αέρα σαν πουλί».

«Εγώ είμαι από το Μιζούρι, θυμάσαι; Δεν το λέμε τυχαία εκεί το “Πρέπει να το δω”».

«Ε, λοιπόν, δεν βρισκόμαστε πια στο Μιζούρι, φιλαράκο μου. Είμαστε στο Κάνσας. Και πιο επίπεδο, πιο έρημο μέρος δεν έχεις ξαναδεί στη ζωή σου. Το 1540, όταν ο Κορονάδο και οι άντρες του το διέσχισαν αναζητώντας τις Πόλεις του Χρυσού, χάθηκαν τόσο άσχημα, που οι μισοί από δαύτους τρελάθηκαν. Δεν υπάρχει τίποτα να σου πει πού βρίσκεσαι. Ούτε βουνά, ούτε δέντρα, ούτε βουναλάκια στον δρόμο. Είναι επίπεδο σαν πτώμα αυτό το μέρος, και μόλις περάσεις λίγο καιρό εδώ, θα

² Υπάρχουν αρκετές εκδοχές για την προέλευση της φράσης «Είμαι από το Μιζούρι. Πρέπει να το δω» (I am from Missouri. You have got to show me), ωστόσο στις μέρες μας χρησιμοποιείται για να εκφράσει συντηρητισμό και δυσπιστία.

καταλάβεις πως δεν έχει πουθενά να πας παρά μόνο προς τα πάνω – ότι ο ουρανός είναι ο μοναδικός σου φίλος».

Είχε σκοτεινιάσει την ώρα που φτάσαμε στον σταθμό, κι έτσι δεν υπήρχε τρόπος να επιβεβαιωθεί η περιγραφή του δασκάλου για το καινούργιο μου σπίτι. Απ' όσο μπορούσα να καταλάβω, το μέρος δεν διέφερε απ' ό,τι θα περίμενε να δει κανείς σε μια μικρή πόλη. Ελαφρώς πιο κρύο ίσως, και κάτι παραπάνω από ελαφρώς πιο σκοτεινό απ' αυτά στα οποία ήμουν μαθημένος, μα εφόσον δεν είχα ξαναβρεθεί ποτέ μου σε μικρή πόλη, δεν είχα ιδέα τι να περιμένω. Τα πάντα ήταν καινούργια για μένα: οι μυρωδιές ήταν παράξενες, τα αστέρια στον ουρανό έμοιαζαν ξένα. Αν μου έλεγε κανείς ότι είχα μόλις πατήσει το πόδι μου στη μαγική Χώρα του Οζ, δεν νομίζω πως θα καταλάβαινα τη διαφορά.

Διασχίσαμε το κτίριο του σταθμού και σταθήκαμε μια στιγμή έξω από την πόρτα εξετάζοντας βιαστικά το σκοτεινό χωριό. Ήταν μόνο επτά το απόγευμα, αλλά ολόκληρο το μέρος είχε κατεβάσει ρολά, και εκτός από τις λιγοστές λάμπες που άναβαν στα σπίτια πέρα από τον σταθμό, δεν υπήρχε ίχνος ζωής πουθενά. «Μην ανησυχείς» είπε ο Δάσκαλος Γεχούντι «από λεπτό σε λεπτό θα 'ρθουν να μας πάρουν». Έκανε να μου πιάσει το χέρι, αλλά το τράβηξα μακριά προτού καταφέρει να το γραπώσει. «Κράτα τα κουλά σου μακριά μου, κυρ Δάσκαλε» είπα. «Μπορεί να νομίζεις πως σου ανήκω πια, αλλά δεν σου ανήκει τίποτα».

Περίπου εννιά δευτερόλεπτα αφότου ξεστόμισα τις λέξεις αυτές, ένα μεγάλο γκρίζο άλογο εμφανίστηκε στο τέλος του δρόμου τραβώντας μιαν ανοιχτή άμαξα που έμοιαζε να 'χει βγει από το γουέστερν με τον Τομ Μιξ που είχα δει εκείνο το καλοκαίρι στο Picture Palace· με τη διαφορά ότι τώρα είχαμε 1924, και αντικρίζοντας το παμπάλαιο αυτό όχημα να κατηφορίζει τον δρόμο τρίζοντας μου φάνηκε λες κι έβλεπα όραμα. Να, όμως,

που ο Δάσκαλος Γεχούντι σήκωσε το χέρι του και έγεννε μόλις είδε την άμαξα να πλησιάζει, και τότε το γέρικο γκρίζο άλογο σταμάτησε ακριβώς μπροστά μας, πλευρίζοντας το κράσπεδο καθώς ριπές αχνού ξεχύνονταν από τα ρουθούνια του. Στη θέση του οδηγού καθόταν μια τροφαντή, γεροφτιαγμένη φιγούρα με πλατύγυρο καπέλο και το σώμα τυλιγμένο με κουβέρτες, και στην αρχή δεν ήμουν σίγουρος αν ανήκε σε άντρα, σε γυναίκα, ή σε αρκούδα.

«Καλώς τη Μάμα Σου» είπε ο δάσκαλος. «Δες τι βρήκα».

Η γυναίκα με κοίταξε κάνα δυο δευτερόλεπτα με ανέκφραστα, ψυχρά μάτια, κι ύστερα, από το πουθενά, μου άστραψε ένα από τα πιο ζεστά, τα πιο φιλικά χαμόγελα που είχα ποτέ τη χαρά να εισπράξω. Δεν θα ήταν πάνω από δυο τρία τα δόντια στα ούλα της, και από τον τρόπο που άστραφταν τα σκούρα μάτια της κατέληξα ότι ήταν τσιγγάνα. Ήταν η Μάμα Σου, η Βασίλισσα των Τσιγγάνων, και ο Δάσκαλος Γεχούντι ήτανε γιος της, ο Πρίγκιπας του Σκότους. Με είχαν αρπάξει και θα με πήγαιναν στο Κάστρο-που-δεν-έχει-Γυρισμό, κι αν δεν με έτρωγαν για βραδινό το ίδιο βράδυ, θα με έκαναν σκλάβο, έναν δουλοπρεπή ευνούχο με σκουλαρίκι στο αυτί και με μεταξωτό τουρμπάνι τυλιγμένο στο κεφάλι.

«Πήδα μέσα, γιόκα μου» είπε η Μάμα Σου. Η φωνή της ήταν τόσο βαθιά και ανδροπρεπής, που θα πέθαινα απ' τον φόβο μου αν δεν ήξερα ήδη ότι χαμογελούσε κιόλας. «Έχει κάτι κουβέρτες εκεί πίσω. Αν έχεις στάλα νιονιό, θα τις χρησιμοποιήσεις. Έχουμε πολύ δρόμο και πολύ κρύο μπροστά μας, και δεν φαντάζομαι να θέλεις να σου πέσει η μύτη ώσπου να φτάσουμε».

«Τον λένε Γουόλτ» είπε ο δάσκαλος καθώς σκαρφάλωνε δίπλα της. «Ένα κουφιοκέφαλο χαμίνι από τα καταγώγια. Αν δεν με γελά η διαίσθησή μου, είναι αυτός που έψαχνα όλα αυτά τα χρόνια». Ύστερα, γυρίζοντας προς το μέρος μου, είπε κοφτά: «Αυτή

εδώ, μικρέ, είναι η Μάμα Σου. Αν της φερθείς ευγενικά, θα σ' το ανταποδώσει μόνο με καλοσύνη. Αν την προκαλέσεις, θα μετανιώσεις τη μέρα που γεννήθηκες. Μπορεί να είναι χοντρή και φαφούτα, αλλά είναι ό,τι πιο κοντινό σε μητέρα θα έχεις ποτέ».

Δεν ξέρω πόση ώρα μάς πήρε να φτάσουμε στο σπίτι. Ήταν μακριά στην εξοχή, κάπου δεκάξι ή δεκαεφτά μίλια από την πόλη, αλλά αυτό δεν το έμαθα παρά αργότερα, γιατί με το που χώθηκα κάτω από τις κουβέρτες και η άμαξα πήρε δρόμο, βυθίστηκα στον ύπνο. Όταν άνοιξα πάλι τα μάτια μου, είχαμε ήδη φτάσει, και αν ο δάσκαλος δεν με ξυπνούσε με ένα χαστούκι στα μούτρα, μάλλον θα κοιμόμουν ως το πρωί.

Με οδήγησε μέσα στο σπίτι ενώ η Μάμα Σου ξέζεγε το ψωράλογο, και το πρώτο δωμάτιο όπου μπήκαμε ήταν η κουζίνα: ένας γυμνός, αχνά φωτισμένος χώρος με μια ξυλόσομπα στη μία γωνιά και μια λάμπα κηροζίνης να τρεμοπαίζει στην άλλη. Ένα μαύρο αγόρι γύρω στα δεκαπέντε καθόταν στο τραπέζι και διάβαζε ένα βιβλίο. Το δέρμα του δεν ήταν σκούρο καστανό όπως των περισσότερων έγχρωμων που συναντούσα πίσω στην πατρίδα, αλλά κατράμι, ένα μαύρο τόσο μαύρο, που σχεδόν έμοιαζε μπλε. Ήταν ένας Αιθίοπας με τα όλα του, ένας μαυρούκος από τις ζούγκλες της σκοτεινότερης Αφρικής, και η καρδιά μου κόντεψε να σταματήσει όταν τον αντίκρισα. Ήταν ένας αδύναμος, κοκαλιάρης τύπος με γουρλωτά μάτια κι εκείνα τα πελώρια χείλη, και μόλις σηκώθηκε από την καρέκλα του να μας χαιρετήσει, είδα ότι τα κόκαλά του ήταν όλα στριμμένα και στραβά, ότι είχε το στρεβλό, καμπουριασμένο κορμί ενός σακάτη.

«Αποδώ ο Αίσωπος» μου είπε ο δάσκαλος «το καλύτερο παιδί που υπήρξε ποτέ. Χαιρέτησέ τον, Γουόλτ, και δώσ' του το χέρι. Θα γίνει ο καινούργιος σου αδερφός».

«Δεν δίνω γω το χέρι μου σ' αράπηδες» είπα. «Μάλλον θα σου 'χει στρίψει, αν νομίζεις πως θα κάνω τέτοιο πράμα».

Ο Δάσκαλος Γεχούντι άφησε έναν δυνατό, παρατεταμένο αναστεναγμό. Δεν επρόκειτο τόσο για έκφραση αηδίας όσο για έκφραση θλίψης, ένα μεγαλειώδες ρίγος από τα βάθη της ψυχής του. Κατόπιν, με τη μέγιστη προσοχή και ηρεμία, κύρτωσε τον δείκτη του δεξιού του χεριού μετατρέποντάς τον σε έναν παγωμένο γάντζο που με καλούσε, και τοποθέτησε την άκρη του γάντζου αυτού ακριβώς κάτω από το πιγούνι μου, ακριβώς στο σημείο όπου η σάρκα συναντά το κόκαλο. Τότε άρχισε να πιέζει, και μεμιάς ένας φριχτός πόνος εξερράγη στο πίσω μέρος του λαιμού μου και ανέβηκε μες στο κρανίο μου. Δεν είχα ξανανιώσει ποτέ τέτοιο πόνο. Πάσχισα να ξεφωνίσω, αλλά το λαρύγγι μου είχε κλείσει, και το μόνο που μπορούσα να βγάλω ήταν ένας αρρωστημένος ήχος σαν να πνίγομαι. Ο δάσκαλος συνέχισε να πιέζει με το δάχτυλό του, και σύντομα ένιωσα τα πόδια μου να σηκώνονται από το έδαφος. Ταξίδευα προς τα πάνω, υψωνόμουν στον αέρα σαν φτερό, και ο δάσκαλος έμοιαζε να το καταφέρνει αυτό δίχως την παραμικρή προσπάθεια, θαρρείς και δεν ήμουν για κείνον πιο βαρύς από ζούδι. Εντέλει, με έφτασε σε ένα ύψος όπου το πρόσωπό μου ήταν στο ίδιο επίπεδο με το δικό του και βρέθηκα να τον κοιτάζω ίσια στα μάτια.

«Εδώ πέρα δεν μιλάμε έτσι, μικρέ» είπε. «Όλοι οι άνθρωποι είναι αδέρφια, και σε τούτη την οικογένεια όλοι αντιμετωπίζονται με σεβασμό. Αυτό είναι νόμος. Αν δεν σου αρέσει, ξίδι. Ο νόμος είναι νόμος, και όποιος πηγαίνει κόντρα στον νόμο γίνεται γυμνοσάλιαγκας και κυλιέται στο χώμα για την υπόλοιπη ζωή του».

PAUL AUSTER

“ Ήμουν δώδεκα χρονών την πρώτη φορά που περπάτησα πάνω στο νερό. Αυτός που μου δίδαξε πώς να το κάνω ήταν ένας άντρας με μαύρα ρούχα, και δεν πρόκειται να παραστήσω ότι έμαθα το κόλπο από τη μια στιγμή στην άλλη. Ο Δάσκαλος Γεχούντι με βρήκε όταν ήμουν εννιά χρονών, ένα ορφανό αγόρι που ζητιάνευε για πενταροδεκάρες στους δρόμους του Σεντ Λούις, και δούλεψε μαζί μου αδιάκοπα επί τρία χρόνια προτού με αφήσει να δείξω τις ικανότητές μου δημοσίως. ”

Έτσι ξεκινά η ιστορία του Γουόλτ, ενός αδέσποτου ορφανού από τα Μεσοδυτικά των ΗΠΑ, το οποίο θα γνωρίσει έναν μυστηριώδη άντρα που του υπόσχεται να τον μάθει να πετάει. Ο τρομακτικός και συνάμα γοητευτικός Δάσκαλος Γεχούντι θα προετοιμάσει τον Γουόλτ όχι μόνο για να δαμάσει την ύλη αλλά και για τη διασημότητα που συνεπάγεται το να πετάς.

Μια διαδρομή στην Αμερική της δεκαετίας του 1920 όπου όλα φαντάζουν δυνατά και ταυτόχρονα μια έξοχα υπαινικτική παραβολή, το *Mr. Vertigo* είναι ένα μαγικό μυθιστόρημα από έναν συγγραφέα στο απόγειο της τέχνης του.

«Ένα αριστοτεχνικό αφήγημα, ένα μυθιστόρημα από έναν βιρτουόζο της σύγχρονης αμερικάνικης λογοτεχνίας».

Independent

ISBN 978-618-03-0239-4

9 786180 302394
ΒΟΗΘ. ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ 80239